

Direktiv om informationsutbyte mellan medlemsstaternas brottsbekämpande myndigheter

2021/22:FPM49

Justitiedepartementet

2022-02-01

Dokumentbeteckning

COM(2021) 782 slutlig

Europaparlamentets och rådets direktiv om informationsutbyte mellan medlemsstaternas brottsbekämpande myndigheter, upphävande av rådets rambeslut 2006/960/RIF

Sammanfattning

Den 8 december 2021 presenterade kommissionen ett paket med flera förslag för att förbättra den inre säkerheten i Schengenområdet, varav direktivet om informationsutbyte är ett. Det föreslagna direktivet ska ersätta det nu gällande rambeslutet om förenklat informationsutbyte och innehåller regler om informationsutbyte mellan brottsbekämpande myndigheter med syfte att förebygga, upptäcka eller utreda grova brott. Direktivet har fyra huvuddelar, nämligen; 1) begäran om och utlämnande av information och villkor för detta, såsom tidsramar och vägransgrunder, 2) översändande av information på eget initiativ och villkoren för detta, 3) användande av en prioriterad kommunikationskanal samt 4) inrättandet av exklusiva nationella kontaktpunkter och regler för hur dessa ska bemannas och fungera, bland annat med ett EU-enhetligt elektroniskt ärendehanteringssystem.

Regeringen ställer sig generellt positiv till förslaget. Ett effektivt informationsutbyte mellan brottsbekämpande myndigheter är av central betydelse för att förstärka samarbetet. Regeringen avser samtidigt verka för att reglerna inte blir onödigt detaljerade eller gå utöver vad som krävs för att effektivisera arbetet.

1.1 Ärendets bakgrund

År 2006 antogs, på svenskt initiativ, rådets rambeslut 2006/960/RIF om förenklat informations- och underrättelseutbyte mellan de brottsbekämpande myndigheterna i Europeiska unionens medlemsstater (i fortsättningen rambeslutet). Rambeslutet, som trädde i kraft den 30 december 2006, är inte direkt tillämpligt och har genomförts i svensk rätt genom förordningen (2008:1396) om förenklat uppgiftsutbyte mellan brottsbekämpande myndigheter i Europeiska unionen. Reglerna utgör ett generellt ramverk för hur medlemsstaternas brottsbekämpande myndigheter ska utbyta information med varandra. Rambeslutet syftar till ett snabbare och friare utbyte av information i genomförandet av brottsutredningar och kriminalunderrättelser. Utöver rambeslutet har EU beslutat om särskilda regler för utbyte av information mellan medlemsstaternas brottsbekämpande myndigheter, t.ex. genom Schengens informationssystem.

Kommissionen har nu lämnat ett förslag till ett direktiv som ska ersätta det gällande rambeslutet. Förslaget innehåller regler som bygger vidare på dem som finns i rambeslutet men innehåller också vissa nyheter i förhållande till tidigare regelverk, bland annat om vilken kommunikationskanal som ska användas och att varje medlemsstat ska utse en enda kontaktpunkt.

1.2 Förslagets innehåll

Direktivet har fyra huvuddelar, nämligen 1) regler om begäran om och utlämnande av information som ska användas för att förebygga, upptäcka och bekämpa grova brott, 2) regler om översändande av information utan föregående begäran, 3) regler om användande av en prioriterad informationskanal och 4) regler om en exklusiv nationell kontaktpunkt i varje medlemsstat.

Nationell kontaktpunkt

Varje medlemsstat ska inrätta en enda nationell kontaktpunkt, en s.k. Single Point of Contact (SPOC) som ska vara ansvarig för att ta emot och skicka begäran till andra SPOC:ar eller behöriga myndigheter. En SPOC ska vara bemannad dygnet runt, vara ansvarig för att bland annat ta emot och bedöma en begäran från andra medlemsstater, ha tillgång till all information som används av de nationella brottsbekämpande myndigheterna, fatta beslut om utlämnande av information inom ramen för direktivets regler och sända informationen via kommunikationskanalen SIENA (Secure Information Exchange Network Application).

Regler om begäran om och utlämnande av information styrs av tre huvudprinciper, nämligen;

1) *Principen om tillgång till information*, som innebär att all relevant information som finns tillgänglig för en medlemsstats nationella kontaktpunkt eller behöriga myndigheter ska överlämnas till en annan medlemsstats nationella kontaktpunkt eller behörig myndighet efter sedvanlig begäran. En begäran får inte omfatta krav på att samla in bevisning eller andra uppgifter endast med syfte att de ska överlämnas till annan kontaktpunkt.

2) *Principen om lika tillgång*, som innebär att vid begäran från och utlämning till en annan medlemsstats nationella kontaktpunkt eller behöriga myndighet så ska samma regler gälla som om utlämnande hade skett till nationella myndigheter i den utlämnande medlemsstaten.

3) *Principen om konfidentialitet*, som innebär att de sekretessregler som gäller för viss information i den utlämnande medlemsstaten, även ska gälla vid hanteringen av den informationen i den mottagande medlemsstaten.

En begäran om information får skickas till en annan medlemsstats nationella kontaktpunkt endast om syftet med åtgärden är proportionerligt och endast om informationen i en motsvarande situation skulle vara tillgänglig även för den tillfrågade medlemsstatens nationella myndigheter. Den begärande parten ska meddela om ärendet är brådskande eller inte, vilket bedömas utifrån i förväg fastställda kriterier. Begäran ska vidare innehålla uppgifter om behovet av och syftet med informationen samt vara avfattad på ett i förväg överenskommet språk.

Regler om rättsligt samarbete, om tvångsåtgärder eller rätten att använda erhållen information som bevisning i domstol omfattas inte av förslaget.

Tidsramar för utlämnande av information

Den tillfrågade medlemsstaten ska se till att den nationella kontaktpunkten kan lämna ut begärd information så snart som möjligt och senast inom 8 timmar efter begäran om ärendet är brådskande och utlämnande inte kräver beslut från rättsliga myndigheter enligt nationell lag. Om ärendet är brådskande och utlämnande kräver beslut av rättslig myndighet ska informationen lämnas ut senast inom tre kalenderdagar. För ärenden som inte är brådskande ska information lämnas ut inom 7 kalenderdagar. Om informationen p.g.a. andra omständigheter inte kan lämnas ut inom de angivna tidsfristerna så ska den tillfrågade staten informera den begärande med angivande av anledning till förseningen.

Vägransgrunder

En nationell kontaktpunkt har under vissa omständigheter rätt att vägra lämna ut information, bland annat om informationen inte finns tillgänglig, om nödvändiga rättsliga tillstånd saknas, om utlämnande skulle riskera att skada en pågående brottsutredning eller vara till men för den tillfrågade statens väsentliga säkerhetsintressen eller för en fysisk eller juridisk persons vitala intressen.

Om en nationell kontaktpunkt eller behöriga myndigheter konstaterar att viss information skulle kunna vara av betydelse för en annan medlemsstat så ska med vissa undantag informationen skickas till den medlemsstatens nationella kontaktpunkt eller behöriga myndigheter utan föregående begäran. Den nationella kontaktpunkten ska även skicka kopia av informationen till mottagandestatens nationella kontaktpunkt. Om information begärs och skickas mellan behöriga myndigheter i olika medlemsstater ska respektive nationell kontaktpunkt alltid sättas i kopia.

Språk

Varje medlemsstat ska upprätta en lista över de officiella EU-språk som får användas vid kontakt med landets nationella kontaktpunkt. Engelska ska alltid ingå i listan.

Kommunikationskanal

All information enligt direktivet ska skickas via en särskild kommunikationskanal kallad SIENA (Secure Information Exchange Network Application).

Information till Europol

När information som är av relevans för Europol skickas mellan medlemsstater och syftet med informationen omfattas av Europols mandat ska även Europol sättas i kopia.

Gemensamt ärendehanteringssystem

Vid varje nationell kontaktpunkt ska det finnas ett gemensamt elektroniskt ärendehanteringssystem som ska uppfylla vissa minimikrav och följa en gemensam EU-standard och vara kompatibelt med andra medlemsstaters motsvarande system. Ärendehanteringssystemet ska åtminstone omfatta registrering/loggning av följande uppgifter; 1) utgående och inkommande begäran samt utfallet av en begäran, t.ex. vägran eller utlämnande, 2) kommunikation mellan den nationella kontaktpunkten och en behörig myndighet, 3) kompletterande information i samband med en begäran, 4) granskning av inkommande begäran, t.ex. om den information som efterfrågas finns tillgänglig eller inte samt andra relevanta omständigheter, 5) uppföljning av begäran för att kontrollera att tidsramarna respekteras. Systemet ska också vara interoperabelt med kommunikationskanalen SIENA, samt spara uppgifter för statistikändamål liksom uppgifter om in- och utloggningar i systemet.

1.3 Gällande svenska regler och förslagets effekt på dessa

Som redan nämnts har det nu gällande rambeslutet genomförts i svensk rätt genom förordningen om förenklat uppgiftsutbyte mellan brottsbekämpande myndigheter i Europeiska unionen (se Ds 2008:32). Vidare är

Polismyndigheten enligt punkt 4 b i bilagan till förordningen med instruktion för Polismyndigheten utsedd till att vara kontaktpunkt i brådskande fall för framställningar enligt rambeslutet. Polismyndigheten har därför inrättat en nationell kontaktpunkt vid den nationella operativa avdelningen, Noa.

Eftersom det föreslås att rambeslutet ska upphävas och ersättas med ett direktiv kommer det befintliga nationella regelverket att behöva ses över. Bestämmelser i ett EU-direktiv är som regel inte direkt tillämpliga i medlemsstaterna och måste därför genomföras i svensk rätt. Det förutses därmed att det kommer behöva göras vissa justeringar i det nationella regelverket.

1.4 Budgetära konsekvenser / Konsekvensanalys

Genom att polismyndigheten redan inrättat en nationell kontaktpunkt vid Noa som i allt väsentligt uppfyller de krav som föreslås i direktivet bedöms de budgetära konsekvenserna bli marginella avseende de organisatoriska frågorna. Kostnader för anpassning av ärendehanteringssystemet och annan IT kan komma att uppstå, men det fordras en mer ingående analys för att bedöma storleken. Eventuella kostnadsökningar ska finansieras genom omprioriteringar av medel inom beslutade ramar i den fleråriga budgetramen (MFF) genom att medel från EU:s fond för inre säkerhet får tas i anspråk. Eventuellt ökade kostnader på statsbudgeten ska finansieras inom befintliga ramar inom berörda utgiftsområden på statsbudgeten.

2 Ståndpunkter

2.1 Preliminär svensk ståndpunkt

Regeringen är generellt positiv till huvuddelarna i förslaget. Förbättrat informationsutbyte är en central fråga för att förstärka samarbetet mellan brottsbekämpande myndigheter. Det är positivt att informationsutbytet mellan brottsbekämpande myndigheter vidareutvecklas. Regeringen kommer samtidigt att verka för att de nationella kontaktpunkterna inte detaljstyrs utöver vad som är nödvändigt för att skapa ett effektivt arbetssätt. Överlag anser regeringen att reglerna om informationsutbyte bör utformas som minimibestämmelser som uppfyller kraven på effektivitet, snarare än att sträva efter en fullständig likriktning och harmonisering på EU-nivå.

2.2 Medlemsstaternas ståndpunkter

Inte kända i detalj. En rad medlemsstater har tidigare ställt sig generellt positiva till ett nytt förslag om förbättrat informationsutbyte.

2.3 Institutionernas ståndpunkter

2021/22:FPM49

Institutionernas ståndpunkter är inte kända.

2.4 Remissinstansernas ståndpunkter

Förslaget har inte sänts på remiss.

3 Förslagets förutsättningar

3.1 Rättslig grund och beslutsförfarande

Artikel 87(2) i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt, FEUF. Direktivet antas enligt det ordinarie lagstiftningsförfarandet, artikel 294 FEUF. Europaparlamentet deltar i förfarandet. Rådet antar förslaget med kvalificerad majoritet.

3.2 Subsidiaritets- och proportionalitetsprincipen

Kommissionens motivering av förslaget är att EU har bättre förutsättningar än medlemsstaterna att skapa enhetlighet när det gäller inrättande av nationella SPOC:ar, val av kommunikationskanal, regler för begäran och utlämnande av information och för att undvika dubbelarbete. Förslaget strider därmed inte mot subsidiaritetsprincipen. Enligt kommissionen ska förslaget konsolidera EU-rätten på området genom att "Lissaboniera" det svenska rambeslutet och inkorporera ett antal icke bindande riktlinjer som antagits av rådet under de senaste 15 åren. Detta, i kombination med att en majoritet av medlemsstaterna har välkomnat att kommissionen gör en översyn av reglerna, medför att förslaget inte strider mot proportionalitetsprincipen.

Regeringen delar kommissionens bedömning och skälen för den.

4 Övrigt

4.1 Fortsatt behandling av ärendet

Ärendet kommer att behandlas i rådets arbetsgrupp under våren 2022. Efter avslutad rådsbehandling där rådet uppnått en gemensam inriktning vidtar sedvanliga trilogförhandlingar mellan Europaparlamentet, kommissionen och rådet. Slutligt antagande förväntas ske tidigast i slutet av år 2022.

4.2 Fackuttryck/termer

SPOC – Single Point of Contact. En exklusiv nationell kontaktpunkt för informationsutbyte mellan brottsbekämpande myndigheter

Noa – Nationella operativa avdelningen vid polismyndigheten.

2021/22:FPM49

SIENA – Secure Information Exchange Network Application. Ett prioriterat kommunikationsnätverk som inrättats av Europol och som används vid i princip all kommunikation av känslig information till och från Europol.